

КОМПОНЕНТИ НА ДОБРА ПРАКТИКА В ОБРАЗОВАНИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Траян Гоцевски

*Институт по педагогика на Философския факултет
на Университета в Скопие*

Резюме. Нашето общество се трансформира от общество, базирано на опитността, в общество, базирано на познанието. В съответствие с тези промени има голяма необходимост от нови предприемачи, които имат желание за иновации и които са способни да бъдат лидери в процеса на промените. Тези предприемачи трябва да бъдат мотивирани, т.е. от ранна възраст да се развива тяхното съзнание за предприемачество и предприемаческа култура. Има голяма необходимост от добре подготвени учители, които да са способни да инициират развиване на предприемачески умения у младите хора.

Образователната система трябва да може да обучава учениците на базова икономическа култура, да знаят какво е икономика, маркетинг, конкуренция, предприемачество и пр., защото новата икономика изисква предприемачески умения, независим, самоопределящ се персонал. Необходимо е всички млади хора да притежават предприемачески умения, да развиват творческите си способности, да провокират таланта си и по този начин да бъдат по-способни за реализиране на професионалните си амбиции, да разглеждат бизнеса като възможна кариера. По този начин те стават по-подготвени да ръководят иновативни проекти, да разгръщат нови дейности, както и да изградят собствена фирма.

Образованието играе важна роля в развиването на нагласи, трудови навици и дейности, които подобряват способностите за сътрудничество, творчество и иновация на децата и младите хора, т.е. то е способно да стимулира развиването на тяхната предприемаческа активност.

Keywords: entrepreneurship teaching, entrepreneur, entrepreneurial skills, knowledge, education

Европейските страни разработиха 21 компонента на добра практика за усъвършенстване на предприемаческите знания и умения у младите чрез образованието – от основното училище до университета. Те групират тези компоненти в седем ключови категории:

- Политически мерки за подкрепа и координация;
- Предприемачеството в основните и средните училища;
- Професионално обучение;
- Практическо обучение и основаване на мини-предприятие;
- Сработване (сътрудничество) на образователните институции с бизнеса;
- Обучение на учителите за преподаване на предприемачество;
- Стимулиране на предприемачеството във висшето образование.

Европейската комисия потвърждава, че в повечето страни-членки на Европейския съюз днес съществуват политически документи на съответните правителства за подобряване на образованието за предприемачество в образователните системи. Ще посочим някои примери за добра практика при реализиране на компонентите за развитие на предприемачеството в някои европейски страни.

Политически мерки за подкрепа и координация

За подобряването и развитието на предприемачеството преди всичко е необходимо да се вземат политически мерки на национално ниво, да се създадат условия за подобряване и стимулиране на предприемачеството, да се направи възможно сътрудничеството между различните отдели на държавната администрация, като например между Министерството на образованието и Министерството на икономиката, да се направят промени в националните образователни програми или да се създадат специални (самостоятелни) програми от страна на образователните институции. Няколко мерки на подкрепа могат да стимулират образованието за предприемачество в учебните заведения, като: създаване на фондове (осигуряване на финансови средства), разработване на достъпни учебни и помощни материали, осигуряване на контакти с други организации и местния бизнес, обучение и мотивиране на преподавателите и др. В предприемането и реализирането на тези мерки е важно да бъдат привлечени и включени повече министерства, агенции и сдружения.

От страна на правителството могат да бъдат предприети инициативи за финансиране на пилотни проекти в училищата (както например в Холандия и Великобритания), да се осъществи обвързване между училищата и предприятия (както във Финландия, Германия, Швеция, Великобритания), да се осигурят учебни материали (както в Австрия, Финландия, Холандия, Испания), да се осигури подкрепа на международно равнище (чрез международна мрежа) за организиране на програми за предприемаческо образование (както в Австрия, Естония, Германия, Латвия, Норвегия, Полша).

Какви политически мерки се прилагат от националните и регионалните власти в различните страни?

Френското правителство например взема решение за развитие на предприемачеството, като за целта е организирано специализирано обучение на учители за преподаване и практическо обучение по предприемачество в средните

и висшите училища. То се осъществява в лаборатории, в които има необходимото оборудване и дидактически средства.

В Холандия е сформирана специална комисия „Предприемачество и образование“ за стимулиране и подкрепа на предприемаческото образование. Членове на тази комисия са представители на правителството, на всички образователни равнища (основно, средно, в т.ч. професионално и университетско), на трудови и социални организации. Целите на комисията са: усъвършенстване на знанията и подкрепа на предприемачеството в образованието, идентифициране на пречките и вземане на решения за тяхното отстраняване, стимулиране на пилотни проекти и пр. Осигурена е и финансова подкрепа от Министерството на икономиката за разгръщане на пилотни проекти във всички образователни степени (от основното училище до университета), за провеждане на семинари, курсове и др., реализирани с адекватни методи на обучение и учебни материали.

В Чехия са направени промени в националния учебен план с цел включване на предприемаческото образование във всички образователни степени.

В България от 2003 г. предприемачеството се въвежда като задължителен предмет в средните училища.

В Македония от септември 2007 г. предприемачеството е въведено като задължителен предмет в гимназиите, но въпреки това то не е достатъчно ефективно. Все още няма обучение на учители, които да „доведа“ и развият предприемачеството във всички училища. Ограничено е изработването на индикатори и събирането на количествени данни в тази област, което забавя развитието.

Предприемачеството в основните и средните училища

Развитието на знанията, уменията и навиците, както и на личните качества, необходими за предприемаческа дейност, зависи и трябва да съответства на възрастта и степента на развитие на учениците и студентите.

В основното образование предприемаческото обучение има за цел да развие личностни качества у учениците като креативност, инициативност, независимост, самостоятелност, в съответствие с предприемаческите умения, които ще са им необходими в ежедневната трудова дейност, както и в техния живот изобщо. На това ниво учениците трябва да натрупат първоначални знания за света на бизнеса и да влязат в контакт с него, както и да разберат ролята на предприемачеството в обществото чрез работа по проекти, игрови методи на обучение, посещения в местни предприятия.

В средното образование се развива съзнанието на учениците за стартиране на собствен бизнес (за самоохраняване) като възможна опция за кариера, чрез практическо обучение (например посещения в малки предприятия) и чрез специално обучение за създаване на собствен бизнес (особено в професионалните или техническите училища).

Предприемаческите умения чрез образованието могат да започнат да се развиват още в ранна училищна възраст. Например в Люксембург в основните училища е въведена програма за 6-годишните ученици, в която има учебна единица, посветена на започването на бизнес. Тя е задължителна за всички основни училища. Предлага се във вид на кратък комикс, с приложен речник и текст, подходящ за възрастта на децата. Комиксът показва как някои известни хора са успели да се докажат в работата си, обясняват се ползата от труда за обществото и някои икономически термини.

В Шотландия е въведена специална училищна програма по предприемачество, която се реализира в партньорство с местните власти и бизнес обединения. Това е тригодишна програма, предназначена за всеки ученик от основното училище. Тя включва няколко учебни дейности, които да стимулират и подпомогнат развиване на предприемачески умения у учениците.

В Холандия в основните училища е въведен проект „Предприемачески град“, който се реализира чрез практическо обучение. Учениците трябва да създадат свое собствено предприятие, например магазин, електростанция и др. Проектът позволява на учениците да развиват важни качества като самостоятелност, независимост, креативност, въображение и работа в екип. Ключов фактор за успех е привличането на външни хора от страна на учениците в изпълнението на задачата (родители, предприемачи и др.).

Програмите за средно образование в Холандия са по-обширни и са насочени към подготовката на учениците за бъдещия им трудов живот. Те са обвързани също с местни работодатели и бизнесмени и са подкрепяни от централното правителство. Базирани са на практическо обучение и главната им цел е да стимулират умения и качества за стартиране на собствен бизнес, както и иновативно мислене и предприемачество сред учениците от тази възраст.

Професионално образование

Професионалната подготовка в средното образование, особено обучението за това как да се започне бизнес, може да бъде много ефективна. Всъщност учениците на тази възраст се приближават към времето, в което ще излязат на пазара на труда (след завършване на училище) и ще стартират свой собствен бизнес. И това може да бъде тъкмо тяхната възможност за кариера, като се има предвид фактът, че малкото работни места, създадени от досегашните предприемачи, не са достатъчни, за да се реши проблемът с безработицата. Така например в Испания професионалното обучение е насочено към подготовка за стартиране на собствен бизнес и създаване на предприятия. Това обучение е разпространено във всички училища. В него е включено и изработването на проект за откриване на предприятие. Ползва се с подкрепата на Министерството на образованието и местните власти.

В Гърция учениците, включени в практическо обучение, създават т. нар. виртуални предприятия. За целта учителите посещават теоретични курсове. Обучението е подкрепяно от гръцкото Министерство на образованието с цел да се ускори развитието на предприемачеството в страната.

Практическо обучение и създаване на малко предприятие

Предприемаческото учене означава теоретическите знания да бъдат съчетавани с практика (с трудова дейност) – това, което се изучава, трябва да се изучава чрез практикуване. И това е полезният начин да се научат учениците на предприемачество.

В много страни се прилагат програми за учене чрез трудова дейност, предназначени за ученици и студенти, които за една учебна година разкриват и ръководят малки предприятия и по този начин развиват предприемаческите си умения. Програмите са разработени в модули, които лесно и успешно могат да се изучават във всяко училище, което иска да въведе предприемачеството като част от образованието, което предлага. Модулите, базирани на учене чрез дейност, включващи създаването и ръководенето на малко предприятие от учениците или студентите, могат по-бързо да се интегрират в образователната система и да се прилагат във всички степени на образование.

През 1993 г. в училищата и факултетите на 37 европейски страни, под покровителството на европейските програми и с подкрепата на обществения сектор, съществува Младежка предприемаческа организация – Yuniior Achievement-Young Enterprise (YA-YE Europe), чиято цел е да свърже учението със света на бизнеса, т.е. залага се на ученето чрез трудова дейност. Тази организация цели също да подпомогне студентите и учениците да развият предприемаческите си нагласи и умения чрез откриване и ръководство на истински предприятия, които произвеждат, продават или предлагат реални стоки или услуги. Всяка година в управлението на малки компании участват около 600 000 студенти и ученици.

„Практическата фирма“⁽¹⁾ (Practice Firm) е метод за обучение, насочен към стимулиране на студентите и учениците към предприемачество. Те планират и организират система от предприятия (виртуални фирми) и ги управляват като истински фирми. При това, в съответствие с организацията на фирмата, влизат в различни роли – на директор-мениджър, мениджър по продажбите, мениджър по маркетинга, счетоводител и др. Учениците и студентите си разменят ролите, така че всеки един от тях да има възможност да заеме различни позиции и да натрупа опит. Всяка практическа фирма е наблюдавана от истинска фирма (компания-ментор).

Такива програми се прилагат в много страни и служат за усъвършенстване на предприемачеството във всички степени на образованието, както и за обучение на преподаватели по предприемачество. Резултатът от тези програми е, че учениците и студентите развиват положително отношение към предприемачеството и възприемат себе си като потенциални предприемачи.

Сработване (сътрудничество) на образователните институции със света на бизнеса

Една от възможностите за усъвършенстване на предприемаческото образование е разширяване на сътрудничеството между учебните заведения, местните предприемачи и бизнес сдруженията. За целта много образователни дейности и програми трябва да се интегрират със света на бизнеса, да се помогне на студентите да влязат в контакт с трудовата дейност, с предприятията и предприемачеството и да се мотивират чрез „смислени“ практически дейности (практика) като част от образователните програми.

Пример за такова обучение е университетската програма CREA, която се реализира във Франция, в департаментите по маркетинг и мениджмънт на университетските технологични институти. Целта е да се усъвършенства предприемаческата култура на студентите. Студентите, с помощта на предприемачите, изработват бизнес-план, прилагат го, започват бизнес (въз основа на бизнес-плана) и го развиват. Това се случва наистина, като се установява партньорство между студентите и професионалните консултанти, счетоводители, местни бизнесмени, мениджъри.

В Люксембург се провеждат професионални курсове по предприемачество. Обучаващите са експерти от света на бизнеса. Те имат непосредствен опит в предприемачеството и предлагат адекватно обучение за преподаватели.

Въвеждането на програми за развитие на предприемачеството е започнало и в средните технически училища на Люксембург. Тяхната цел е да запознаят учениците с различни сектори на икономиката и с дейности, които се нуждаят от адекватно знание и техника, и да ги подготвят за управление на компании. Модулите се разработват от преподаватели и чуждестранни експерти от света на бизнеса, а програмите се базират на изследване на случаи и на професионалния опит на експертите. Тези програми са успешни и в установяване на директни контакти между училищата и предприятията и предоставят възможност за истинско сътрудничество.

Обучение на учителите за преподаване на предприемачество

Обучение на преподаватели за това как да преподава предприемачество в училище е предвидено като дял от програмата на педагогическия колеж (специално професионално обучение). Като професионално обучение то е адаптирано към трудовата кариера.

От голямо значение е да се подобри квалификацията на учителите за преподаване на предприемачество, защото без техните знания, ентузиазъм, активност и креативност успехът в тази област е невъзможен. Затова обучението на преподавателите по предприемачество трябва да се разшири в цяла Европа – във всички европейски страни.

Една от възможните алтернативи за адекватно обучение е използването на ментори от света на бизнеса – чуждестранни експерти по предприемачество.

В много страни обучението по предприемачество се развива от членове на Yünior Achievement-Young Enterprise (YA-YE) като част от тяхната програма.

В университета Strathclyde (Шотландия) преподавателите учат как да мотивират своите студенти и как да стимулират у тях предприемаческото отношение, което самите преподаватели демонстрират. В развиване на предприемачески умения чрез съвместна работа заедно участват и преподавателите, и студентите.

По време на обучението си учителите придобиват опит за управление на предприятие чрез работа в малки групи. Те произвеждат и продават стоки и предлагат услуги. Обучението е „истинско“. Студентите си избират предприятия, разработват бизнес или акционни планове и вземат всички решения. Повечето от тях не посещават занятия, а се консултират с менторите си, когато имат проблем. По този начин преподавателите и студентите заедно участват в създаване на предприятия и при това развиват своите предприемачески нагласи и умения, а опита си могат да пренесат и използват по-късно в предприемаческо образование в училищата.

Въвеждането на обучението по предприемачество в училищата би било значително улеснено от използване на преподаватели (или наставници) от практиката. Още по-голям напредък ще се постигне, ако те бъдат привлечени в усъвършенстване на предприемаческото образование, като за целта получат необходимата педагогическа подготовка и им се предоставят адекватни учебни материали. Това е задача, която изисква голямо внимание и ангажираност от страна на педагогическите колежи, образователните власти, училищните директори и всички други заинтересовани страни.

Стимулиране на предприемачеството във висшето образование

Във висшето образование – както в дипломното (бакалавърското), така и в следдипломното (магистърското) ниво – предприемаческото обучение е фокусирано върху разкриването на нов бизнес, като се отбелязват значителни резултати.

Предприемаческата подготовка на ниво висше образование се състои от специфично обучение на студентите как да стартират и реализират бизнес, като са включвани в създаването (изработването) на реални бизнес планове, както и в придобиване на умения чрез методи за разпознаване и използване на бизнес възможности. Предвижда се също стимулиране и подкрепа на нови бизнес идеи (чрез специфични заеми, бизнес средства, менторство и пр.). По този начин може да започне реализиране на изследователски проекти на практика, а с това се очаква да се разшири и обогати пазарът на стоки и услуги.

Предлагането на образователни услуги от сферата на предприемачеството не трябва да бъде ограничавано и да обхваща само икономическите и бизнес-факултетите. Обучението в предприемачески знания, формирането на умения

и качества трябва да бъде широко и да обхваща всички сектори на хуманитарните науки.

В Австрия съществува състезание между студенти от различни университети за създаване на най-добър бизнес план за започване на бизнес. Целта е да се мотивират студентите да изработват пълен бизнес план, а не само предложение за собствен бизнес. Така развиват своя капацитет за инициране и създаване на собствен бизнес. Студентите представят своите бизнес планове пред потенциалните вложители (банки или инвеститори).

В Норвегия най-голямо внимание в предприемаческото образование се отделя на практическата работа. Чрез практическия опит във взаимодействие с бизнес средата студентите се подготвят за предизвикателствата, с които ще се сблъскат в тяхната предстояща трудова кариера. Образователната програма включва три фази:

- Пролетният семестър е посветен на основни знания за бизнеса и на подготовка на студентите за летния семестър.

- Летният семестър е интензивен тримесечен период, който се реализира в чужбина, конкретно в Сан Франциско, Бостън или Сингапур, където студентите работят като „ученици“ (начинаещи) в реномирани компании. Паралелно с това те се обучават в местните университети, като разработват и пълен бизнес-план.

- При завръщането си в Норвегия студентите пишат и представят проект за прилагане на практика – в норвежката бизнес среда – на това, което са научили в чужбина. Този начин на работа е доказал своята ефикасност.

В Ирландия предприемачество може да се усвои чрез 12 различни курса в преддипломното и следдипломното обучение в пет различни академични сектора: висше бизнес образование, счетоводство и финанси, висше образование по комуникации, мениджмънт на образователни ресурси, музика, храна и наука, спорт и лидерство.

Преддипломното обучение продължава два семестъра. Първият семестър се изучават теоретични знания, а вторият е ориентиран към практическа работа.

В Холандия предприемаческото образование помага на студентите, които имат бизнес идеи, да ги реализират на пазара на труда. Програмата Temporary entrepreneurial position-TOP предлага на начинаещите предприемачи различни видове помощ – например парични средства – без задължението да ги върнат през първата критична за техния бизнес година. Те могат да вземат например заем от 15 000 евро и да го връщат в продължение на 5 години, като започнат от втората година.

За да могат да напишат добър бизнес план, студентите посещават курсове по предприемачество, а при нужда могат да получат помощ и от програмни (обучени) мениджъри.

Във Великобритания се смята, че предприемаческото обучение и основните предприемачески умения са особено важни за развитието на науката и технологията. В британски университети се разработва и прилага проект „Предизвикателството научно предприемачество“ (Science enterprise challenge), специализиран в развиване на предприемачеството в областта на науката и технологиите. Създадени са 12 университетски научни центъра, които се подкрепят и финансират от правителството. Целта е да се разшири изследването на нови идеи, да се стимулира предприемачеството в науката, да се направи възможно пренасянето и използването на научното знание и др.

Проектът „Предизвикателството научно предприемачество“ е насочен и към осъзнаване от страна на студентите на значението на бизнеса и предприемачеството като важен аспект на икономическия живот, а също и за подобряване на сътрудничеството между академичните среди и света на бизнеса.

В Португалия е въведено следдипломно обучение за развиване на предприемачески дух и на необходимите качества и умения. Целта е да се подготвят предприемачи, консултанти и инвеститори, които да създават нововъведения, нов бизнес и нови производства. Това следдипломно обучение обхваща 5 цикъла, които са последвани от модула „Изработване на бизнес план“, в който преподавателите са подкрепяни от екип ментори или експерти от други образователни области. Модулът се усвоява чрез примери от практиката, от истинския живот, съпроводени с дискусии и презентации, с включване на опита на участниците.

В Осиек (Хърватска) през 2000 г. също се въвежда следдипломно обучение по предприемачество, с цел да се привлекат млади предприемачи без специално образование да придобият предприемачески знания, умения и нагласи. По примера на предприемаческото образование в САЩ и Европейския съюз обучението комбинира теорията с практиката.

Обучението обхваща четири семестъра. Всеки семестър е една работна фаза от развитието на предприемача – от генериране на работната идея, оценяване на потребността (в съответствие с промените на трудовата дейност), създаване на организацията и нейното управление, до нейното развитие.

Програмата се базира на актуални знания за предприемачеството и проблемите на реалния свят на труда от производствения и непроизводствения сектор. Тя е в съответствие с Болонската декларация. В преподаването участват опитни хора от света на бизнеса, а студентите изпълняват своите индивидуални и екипни задачи въз основа на примери от практиката. За обучение по тази програма през учебната 2003–2004 г. са се записали деветима студенти от Македония.

В Македония, за съжаление, все още няма нито преддипломно, нито следдипломно обучение по предприемачество на ниво висше образование. Единствено предприемачество като отделен предмет се изучава един семестър в

Икономическия и Машиностроителния факултет. В Икономическия факултет на университета в Скопие, в департамента „Мениджмънт и е-бизнес“ има задължителен предмет „Предприемачество“, докато в Департамента по външна търговия предприемачеството е избираем предмет.

В Машиностроителния факултет, в Института за промишлено инженерство и мениджмънт се изучава като задължителен предметът „Предприемачество в малкия бизнес“. А в следдипломното обучение по „Мениджмънт на персонала“ предприемачество се изучава като избираем предмет.

За разлика от Македония, в развитите страни университетското образование е немислимо без съществуване на факултет по мениджмънт и предприемачество. Същото се отнася и за следдипломното обучение, а много докторски трудове са резултат от изследвания на проблемите на образованието и обучението по предприемачество.

Затова е необходимо Министерството на икономиката в Република Македония да си сътрудничи с Министерството на образованието, както и с държавните университети в страната и да се преценят възможностите за въвеждане на предмет „Предприемачество“ във висшето образование, при това не само в икономическите, но и в други факултети. Необходимо е Агенцията за подкрепа на предприемачеството да ускори вече започнатите дейности за организиране на образователни семинари, работилници (ателиета), консултиране и пр., за сътрудничество между местните и реномираните чуждестранни институции от тази област.

Университетите са автономни институции, които предлагат различни модули и курсове по предприемачество по своя инициатива, затова е трудно да се определи тяхното реално разпространение. Но все пак, европейските доклади сочат, че предприемачеството е по-разпространено в икономическите и бизнес факултетите, докато предлагането на такива курсове е много ограничено във факултетите по природни науки, инженерство, изкуство, както и във факултетите по хуманитарни науки. Осигуряването на такъв тип обучение не трябва да бъде ограничено. Тъкмо обратното, то трябва да намери място във всички факултети, тъй като предприемаческите качества и умения могат да бъдат и са необходими във всеки сектор на човешката дейност.

БЕЛЕЖКИ

1. В България, в сътрудничество с Австрия, в продължение на много години се реализира проект за създаване на учебни производствени предприятия (фирми) с цел обучение на учениците от икономическите гимназии в предприемачество, формиране и упражняване на практика на полезни за тяхната реализация умения и навици – бел. на прев.

ЛИТЕРАТУРА

- Atanasovski, A. (2004). *Javni finansii, Skopje*: Ekonomski fakultet.
- Anthoni, R., Dearden, J., Vancil, R. (1992). *Management control systems, Ilionis*: Richard D. Irwin Inc, Honewood.
- Audretsch, D. (2007). *Entrepreneurship capital and economic growth*, Oxford University Press, Oxford Review of Economic Policy, Volume 23, Number 1.
- Brent D., West-Burnham, J. (2003). *Handbook of Educational Leadership and Management*, Great Britain: Pearson Education Limited.
- Brundrett, M., Burton N., Smith, R. (2003). *Leadership in Education*, London: Sage Publications Ltd.
- Bush, T. (2006). *Educational Leadership and Management*, London: Sage Publications Ltd.
- Bush, T., West-Burnham, J. (2006). *The principles of educational management*, Eastbourne: Antony Rowe Ltd.
- Cassis, Y., Minoglou, I. (2005). *Entrepreneurship in Theory and History*, New York: Palgrave Macmillan.
- Commission of the European Communities. (2006). *Implementing the Community Lisbon Programme: Fostering entrepreneurial mindset through education and learning*, Brussels.
- Evropska fondacija za obuka, Nilsen, S., Angeloska Galevska, N. (2006), *Katalog na sistemite za stru~no obrazovanie i obuka na nastavnici vo Jugo-isto~na Evropa*, Skopje: Filozofski fakultet.
- European Commision. (2006). *Entrepreneurship Education in Europe: Fostering Entrepreneurial Mindsets through Education and Learning*, Summary of concrete proposal from the conference: the „Oslo Agenda for Entrepreneurship education“.
- European Training Foundation. (2006). *European Charter for Small Enterprises*, Entrepreneurship Learning Indicators for the Western Balkan.
- Gocevski, T. (2009). *Ekonomika na obrazovaniето*, Kumanovo: Makedonska riznica.
- Gocevski, T. (2011). *Obrazoven menaxment*, Skopje: Filozofski fakultet.
- Gocevski, T., Сапунџиева, К. (2008). *Менаџментот и претприемништвото во образованието*, Куманово: Македонска ризница.
- Гурова, В. и др. (2009). *Прашања на образовниот менаџмент*, Софија: Екс-прес.

Превод: проф. д-р Вара Гурова

COMPONENTS OF “GOOD PRACTICE“ IN THE FIELD OF EDUCATION AND ENTREPRENEURSHIP’S TRAINING

Abstract. Our society has transformed from the society based on experience, to a society based on knowledge. In order to these changes, there is a greater need for new entrepreneurs who have desire for innovations and who are capable to be leaders through the process of changes. These entrepreneurs should be motivated i.e. their consciousness for entrepreneurship and entrepreneur culture should be developed at a very early age. There is a great need for well trained teaching stuff that will be able to initiate the development of the entrepreneurial skills of the young people.

The educational system should be able to teach their students about the basic economic culture; to know what is economy, marketing, competition, entrepreneurship etc., because the new economy necessitates entrepreneurial skills, independent, self-determining staff. It is necessary all young people to possess entrepreneurial skills, to advance their creativity, to awake their talent and in that way to become more skilled in achieving their professional ambitions and to be allowed to consider the creation of business as a possible option in their career. In this way they are becoming more prepared to conduct with innovative projects, to develop new activities as well as to establish their own company.

The education plays an important role in the development of the attitudes, working habits and activities which improve the abilities for cooperation, creativity and innovation of children and young people, i.e. it is capable of stimulating the development of their entrepreneurial activities.

✉ **Prof. Dr. Trajan Gotsevski**
22 1/15, K.J. Pitu Str.
1000 Skopje, Macedony
tel. ++389-2-3116 382
e-mail: trajan@fzf.ukim.edu.mk